

Richtlijnen voor het beleidsprotocol

Artikel 4.12 van het Besluit houders van dieren

Inleiding

In het Besluit houders van dieren staat waaraan een aanvraag voor een dierentuinvergunning moet voldoen. Eén van deze voorschriften is dat de vergunninghouder een beleidsprotocol heeft en daar ook naar handelt. In dit document beschrijven we waaraan een beleidsprotocol moet voldoen¹ en noemen we belangrijke aandachtspunten. Het is zo een hulpmiddel bij het opstellen van een beleidsprotocol.

De vier onderdelen die in het beleidsprotocol opgenomen moeten worden zijn:

1. een noodplan voor de veiligheid van mens en dier;
2. het voedingsbeleid;
3. de preventieve en curatieve diergeneeskundige verzorging opgesteld onder begeleiding van een dierenarts;
4. het doel van de activiteiten ter bevordering van de instandhouding van diersoorten, en van het informatief en educatief programma (conservatie- en educatiebeleid).

Het beleidsprotocol is bindend voor de dierentuin, een leidraad voor het personeel en een middel waarmee RVO.nl kan toetsen of de dierentuin voldoet aan het Besluit houders van dieren.

Onderdelen beleidsprotocol

1. Noodplan

In het noodplan beschrijft u de maatregelen en handelingen:

- a. tegen ontvreemding, verwondingen en calamiteiten (zoals brand);
- b. om te voorkomen dat dieren ontsnappen;
- c. als de dieren wel ontsnappen;
- d. om bijt- en krabincidenten te voorkomen;
- e. om de veiligheid van personeel en bezoekers te waarborgen. Denk aan:
  - veiligheidsafspraken met andere instanties;
  - controle van sloten en omheiningen
  - een alarmsysteem;
  - EHBO voorzieningen en verantwoordelijke;
  - technische dienst of technisch verantwoordelijke.

Deel diersoorten in categorieën gevaarlijke dieren in en maak hiervoor gestandaardiseerde instructies. Bijzonderheden kunt u per diersoort toevoegen.

Zijn er bij één of meer van deze punten protocollen en werkinstructies aanwezig? Voeg deze documenten toe.

---

¹ Op grond van de Dierentuinrichtlijn, het Besluit houders van dieren, 'best practices' en ervaringen uit de praktijk, kan verder invulling worden gegeven aan de onderdelen van het beleidsprotocol.

Bij al deze maatregelen, protocollen of instructies staat duidelijk beschreven hoe te handelen en wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van de medewerkers².

2. Voeding

In het voedingsprotocol beschrijft u:

- a. welk voedsel de dieren krijgen en hoe ze het krijgen. Denk aan:
  - de kwaliteit en samenstelling van het voedsel;
  - hoeveelheid voedsel afgestemd op soort en leeftijd (per dier, per keer);
  - de momenten dat het voedsel wordt aangeboden;
  - hoe het voedsel wordt aangeboden (worden de dieren gestimuleerd om op een zo natuurlijk mogelijke manier voedsel te vergaren).
- b. op welke wijze de dieren water krijgen. Denk aan:
  - de waterkwaliteit;
  - de zorg voor steeds voldoende schoon water.

Deel diersoorten –waar mogelijk– in groepen of categorieën in die (ongeveer) dezelfde soort voeding krijgen. Bijzonderheden kunt u hier per diersoort aan toevoegen.

3. Preventieve en curatieve diergeneeskundige zorg

Een goede verzorging van de dieren gaat verder dan alleen de diergeneeskundige aspecten. Deel het beleid in de volgende onderdelen op:

a. Verzorging

In het verzorgingsprotocol beschrijft u:

- de afstemming van de verzorging op de behoeften van het dier;
- de controle op de gezondheid en conditie van de dieren, waaronder:
  - frequentie van de controles;
  - wie verantwoordelijk is voor de controles;
  - wie actie onderneemt bij gezondheidsproblemen;
  - hoe de dagelijkse controle wordt vastgelegd.
- de beschikbaarheid van een dierenarts voor advies en behandeling van de problemen;
- de beschikbaarheid en locatie van aparte ruimtes voor de verzorging van de dieren:
  - afzondering van zieke of gewonde dieren;
  - behandelruimte;
  - operatieruimte;
  - quarantaineruimte.

b. Genezen en voorkomen van ziektes

In het diergeneeskundig protocol beschrijft u:

- de afspraken die gemaakt zijn met een dierenarts (contractbasis, bezoekfrequentie);
- de taakverdeling en verantwoordelijkheden van de verzorgers en dierenarts(en);
- op welke wijze een dierenarts de behandelingen vastlegt/registreert;
- hoe de vaccinatie, het ontwormen en (bloed)onderzoek zijn geregeld;
- op welke wijze post mortem onderzoek wordt verricht en geregistreerd;
- hoe omgegaan wordt met (aangifteplichtige) dierziekten;
- het beheer van medicijnen;
- of het protocol onder begeleiding van dierenarts is opgesteld.

---

² Op pagina 58 van het EU Zoos Directive Good Practices Document (blauwe box) staat een opsomming van aspecten die opgenomen kunnen worden in het noodplan.

c. Hygiëne

In het hygiëneprotocol beschrijft u:

- de afspraken die zijn gemaakt over het reinigen en ontsmetten van hokken en keuken(s);
- hoe bij de inrichting van de hokken en andere ruimtes rekening is gehouden met reinigen en ontsmetten;
- het gebruik van ontsmettingsmiddelen (middelen, hoeveelheid, frequentie);
- hoe bij het aanbieden van voedsel en water rekening wordt gehouden met de hygiëne;
- het plaatsen van de voer- en drinkbakken, zodat deze niet onnodig verontreinigd worden;
- het vervangen of reinigen van de bodembedekking;
- de hygiëne-eisen aan een waterpartij voor een diersoort;
- hoe het voer wordt opgeslagen (gekoeld, afgesloten en vrij van afval en ongedierte);
- de maatregelen rondom vuilopslag en -afvoer;
- het ongediertebestrijdingsplan³;
- de afspraken die gemaakt zijn over de opslag en afvoer van dode dieren (hoe en hoe vaak worden ze afgevoerd en door wie).

4. Conservatie en educatie

In het Besluit houders van dieren staat dat de vergunninghouder de instandhouding van soorten moet bevorderen en een informatief en educatief programma moet hebben (conservatie en educatie)⁴. Daarmee spelen dierentuinen een belangrijke rol bij het voorlichten van het publiek over wilde dieren, hun leefomgeving en het deelnemen aan activiteiten om deze soorten in het wild te behouden.⁵

a. Conservatie

Onderzoek

In het onderzoeksbeleid beschrijft u:

- De deelname aan onderzoeken;
- De wijze waarop gegevens en/of monsters beschikbaar worden gesteld voor onderzoek⁶.

en/of

Fokprogramma

In het fokbeleid beschrijft u:

- de fokprogramma's voor conservatiedoeleinden waaraan de dierentuin deelneemt;
- de uitwisseling van gegevens (herkomst, stamboek en genetische gegevens);
- het algemeen fokbeleid; waaronder:
  - uitwisseling;
  - hormoon gebruik en registratie bij beperking voortplanting;
  - de beoordeling van gegevens en het beleid bij onvruchtbaarheid, hybridisatie, beperking van reproductie, inteelt en ouderzorg.

en/of

Dieren uit opvang of inbeslagname

In het opvangbeleid beschrijft u:

---

³ Een goede strategie om ongedierte te bestrijden is het zogenaamde "Integrated Pest Management". De definitie hiervan is: *the careful consideration of all available pest control techniques and subsequent integration of appropriate measures that discourage the development of pest populations and keep pesticides and other interventions to levels that are economically justified and reduce or minimize risks to human health and the environment. IPM encourages natural pest control mechanisms.* (Overgenomen uit EU Zoos Directive Best Practices Document.)

⁴ Zie [artikel 4.10](#) besluit houders van dieren

⁵ EU Zoos Directive Good Practices Document, pag. 8.

⁶ EU Zoos Directive Good Practices Document, pag. 16

- de opname van dieren afkomstig uit inbeslagnames of opvangcentra;
- de werkwijze en afspraken;
- de maatregelen om zwangerschappen te voorkomen. Hier kan van afgeweken worden als het dier wordt ingezet voor een internationaal fokprogramma.

Samenwerking met instellingen buiten de dierentuinen, zoals overheid, academische instellingen of natuurbeschermingsorganisaties, kunnen zeer bevorderlijk zijn voor conservatie.⁷

b. Educatie

In het educatie programma beschrijf u:

- het informatief en educatief programma voor de gehouden dieren⁸;
- hoe de collectie, huisvesting en verzorging op het programma aansluit;
- welke informatie over het tentoongesteld dier op het verblijf aanwezig⁹ is;
- welke kennis en ervaring met externe organisaties uitgewisseld wordt;
- het uitdragen van kennis over de bescherming van wilde dieren en het behoud van biodiversiteit;
- hoe bezoekers bewust worden gemaakt over wat er in de natuur en met het milieu gebeurt.

---

⁷ EU Zoos Directive Good Practices Document, pag. 15

⁸ Het educatieve programma helpt de dierentuin focus te leggen bij het behalen van educatieve resultaten, het bereiken van verschillende doelgroepen en het evalueren van de activiteiten (EU Zoos Directive Good Practices Document, pag. 34)

⁹ Op pagina 29 van het EU Zoos Directive Good Practices Document (onderaan) staat welke informatie zinvol is om op te nemen over de tentoongestelde soorten en hun natuurlijke habitat.